

ЗБИРКА ЕКСЛИБРИСА ДР ЉУБОМИРА ДУРКОВИЋА ЈАКШИЋА У НАРОДНОЈ БИБЛИОТЕЦИ СРБИЈЕ

Апстракт: Љубомир Дурковић Јакшић дао је велики допринос књигознанству, како је он називао библиологију, или науку о књизи, научну дисциплину која се бави проучавањем књиге и свих аспеката њеног настанка и улоге у људској цивилизацији. Овој дисциплини припада и истраживање екслибриса, о коме је Дурковић Јакшић у периоду од 1951. до 1995. године написао четири рада, а делови текста у још шест радова посвећени су овој теми. Поводом отварања нове зграде Народне библиотеке Србије на Врачару 1973. године, др Љубомир Дурковић Јакшић поклонии је Библиотеци изузетно вредну личну збирку екслибриса. Збирку је оценио као малу али значајну, јер је прва збирка екслибриса у нашој земљи. Настала је као плод истраживачког и колекционарског интересовања Дурковића Јакшића за екслибрис и представља изузетну вредност због раритета и уметничке вредности сакупљених примерака. Збирка екслибриса Љубомира Дурковића Јакшића незаобилазан је извор информација за љубитеље и истраживаче екслибриса.

Кључне речи: Љубомир Дурковић Јакшић, екслибрис, књижни листић, збирка екслибриса, књига, књигознанство, библиологија, Графичка збирка НБС.

Др Љубомир Дурковић Јакшић (1907–1997) познат је као истакнути теолог и историчар цркве, библиограф, библиотекар, библиолог и истраживач културно-историјских тема. Када је реч о његовом обимном научном делу, најчешће се говори о историјским темама које је обрадио, а ређе се помиње његов истраживачки и теоријски допринос науци о књизи, библиологији, или књигознанству – како је он називао ову научну дисциплину којој је дао значајан допринос.² Око 30 библиографских јединица, од преко 500, колико броји његова библиографија, припада делима која за тему имају књигу. Међу њима су и радови који се баве екслибрисом или књижним листићем малог формата, који се лепи на унутрашњу страну корица и којим се означава власништво над књигом. У периоду од 1951. до 1995. године објавио је четири рада о екслибрису, а у још шест радова су делови текста посвећени овој теми. Били су то први кораци на пољу истраживања екслибриса код Срба. Допринос Дурковића Јакшића науци о књизи и изучавању екслибриса препознат је међу српским познаваоцима екслибриса. Поводом проглашења за почасног члана *Екслибрис груписа Београд*, додељена му је повеља за заслуге у области екслибриса као најмарљивијем и најплодотворнијем проучаваоцу српског екслибриса (Gavarić, 2007, str. 51).

¹ slaven.popara@nb.rs

Аутор је библиотекар савјетник, водитељ Графичке збирке у Народној библиотеци Србије. Бави се некњижном сликовном грађом. – Напомена ур.

² На научном скупу поводом двадесет година од смрти у организацији Института за српску културу, који је одржан у Никшићу 10. јуна 2017. под називом *Др Љубомир Дурковић Јакшић, животи и научно стваралаштво*, пажња говорника била је усмерена на историјске и црквено-историјске теме којима се Дурковић Јакшић бавио.

Традиционална књига као основни извор знања вековима је била предмет чији је садржај изазивао жељу за прикупљањем и поседовањем. Књига је постала средство стицања знања, и најбољи начин трајног бележења мисли и идеја. Такође, нарочито у раном периоду своје историје, књига је била продукт комплексног и скупог техничког процеса. Власници библиотека имали су осећај привилегованости, јер поседују нешто драгоцено. Дobar пример су библиотеке код Срба које су у XVIII веку биле привилегија малог броја имућних људи и имале по неколико стотина књига. Највећу приватну библиотеку код Срба са 2.861 насловом имао је Сава Текелија.

Љубомир Дурковић Јакшић је страсно и систематично проучавао књигу и све феномене који је прате. Сложенице као што су *књигознањство*, *библиотекарскознањство*, *издаваштво* и *књижевнознањство* он је користио како би дефинисао теоријске области истраживања у оквиру науке о књизи. Област књигознањство, библиологија, или наука о књизи бави се свеобухватним знањем о књизи, историјом књиге и њеном опремом, као и утицајем књиге на друштво (Дурковић Јакшић, 1996, стр. 68). Овој области припада по Дурковићу Јакшићу и истраживање екслибриса. Осим што је ознака власништва, екслибрис је израз страсти према књигама и на различите начине представља личност свог наручиоца. То може бити једноставан типографски књижни листић са латинском фразом *Exlibris* и именом власника књиге до вредног уметничког дела које је настало у интеракцији између књиге, њеног власника и уметника. Колекционарска привлачност препозната је седамдесетих година XIX века када сакупљање екслибриса добија већи број поклоника (Žino, Kršić, Knežević, 1995, str. 8). Од свог настанка у форми листића, пре више од 500 година, до данас, екслибрис је постао медиј визуелне културе са великим бројем колекционара и љубитеља које привлачи богатство идеја, тема и мотива на овим по формату малим, али често успелим уметничким творевинама. Некада је у првом плану лепота или духовито решење, а некада значај уметника, личност власника, или раритет и историјска вредност.

Екслибрис по Дурковићу Јакшићу припада инвентарским, добијеним или стеченим особинама књиге које затичемо када она постане нечија својина, а њен власник пожели да то означи на посебан начин (Дурковић Јакшић, 1967, стр. 75). Срби су књиге екслибрисом почели да обележавају средином XIX века, а интересовање колекционара се јавило шездесетих година XX века.

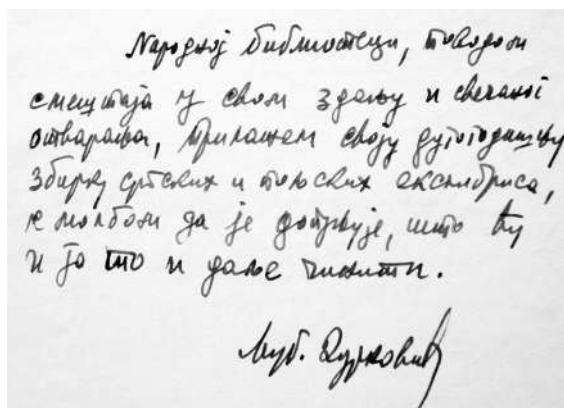
Осим што је дао значајан допринос истраживању историје српског и југословенског екслибриса и носи епитете најмарљивијег, првог и најважнијег истраживача екслибриса код нас, Љубомир Дурковић Јакшић је и први српски колекционар екслибриса. Први од четири рада о екслибрису Дурковића Јакшића је текст под насловом *Прилози проучавању екслибриса код Срба*, који је објављен 1967. године. На почетку текста Дурковић Јакшић изнео је мишљење да код Срба нема нарочитог интересовања за екслибрис и апелује на библиотекаре и историчаре уметности да прикупљају, пописују, обрађују и вреднују српске екслибрисе (Дурковић Јакшић, 1967, стр. 75). То је текст који представља почетак истраживања и доноси дефиниције основних појмова везаних за екслибрис. Такође, Дурковић Јакшић је истражио порекло српског екслибриса који се први пут јавља у облику протоекслибриса, рукописног записа Глигорија Дијака на крају *Мирослављевој јеванђеља* (Дурковић Јакшић, 1967, стр. 75). Интересовање за екслибрис пробудило је и колекционарску страст. Дурковић Јакшић је сакупио око двеста књижних листића, а репрезентативан избор примерака из збирке први пут је репродукован у наведеној студији из 1967. године. Своју збирку је оценио по величини малом, али значајном јер је прва (Дурковић Јакшић, 1967, стр. 75).

Овај од потоњих истраживача екслибриса често цитиран текст – незаобилазна је литература свима које желе да се упознају са екслибрисом код Срба.

Збирка екслибриса Љубомира Дурковића Јакшића чува се у Графичкој збирци Народне библиотеке Србије (сл. 1). Поклоњена је, како је на посвети на унутрашњој страни предњег коричног листа својеручно уписано: „Народној библиотеци, поводом смештаја у свом здању и свечаног отварања прилажем своју дугогодишњу збирку српских и пољских екслибриса, са молбом да је допуњује, што ћу и ја то и даље чинити, Љуб. Дурковић” (сл. 2). Два албума која је Дурковић Јакшић поклонио Народној библиотеци 1973, садрже оригинале и фотографије српског, југословенског и пољског екслибриса XIX и XX века (Обровачки, 2000, стр. 517). Филателистички албуми зелене боје са у златотиску отиснутим насловом *Збирка екслибриса др Љубомира Дурковића Јакшића* и римским бројевима I и II, димензија 33 x 22 cm, имају по 16 листова. Албуми су испуњени са укупно 185 оригиналних екслибриса, од којих је 15 дупликата, једна вињета и 18 фотографија са екслибрисима и супер екслибрисима. Дурковић Јакшић је своју збирку допуњавао фотографијама екслибриса, протоекслибриса и суперекслибриса које је сматрао значајним, а није било могуће набавити оригинале.

Слика 1. Збирка екслибриса
Љубомира Дурковића Јакшића.

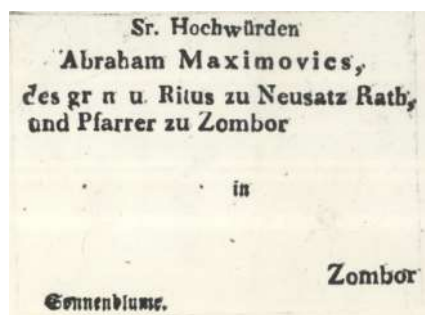

Слика 2. Посвета Љубомира
Дурковића Јакшића.

Албум означен римским бројем I садржи укупно 112 оригиналних екслибриса, 11 дупликата и 18 фотографија екслибриса. Првих једанаест листова албума посвећени су српском екслибрису са 39 примерака, од којих је пет у дупликату, а један екслибрис је заступљен у три примерка. Преосталих пет листова Дурковић Јакшић је насловио *Југословенски и други* и ту целину чини 16 екслибриса са два дупликата. На крају албума се налазе две коверте са 52 екслибриса, од којих су три у дупликату. То су радови суботичког уметника Анрушка Кароља, најплоднијег светског аутора екслибриса, који је израдио 4.379 екслибриса (Салатић, 2017, стр. 22). На задњој корици је причвршћен посебан отисак рада *Прилози проучавању екслибриса код Срба* који је Љубомир Дурковић Јакшић објавио у *Зборнику Музеја примењене уметности* број 11 из 1967. године. Албум I даје утисак брижљиво одабраних примерака значајних за историјску ретроспективу развоја српског екслибриса. Почиње са две фотографије најстаријег екслибриса у збирци. То је екслибрис са хералдичким симболима српског племића Марка Ђурковића који је 1774. године примио аустријско племство (сл. 3). Припада раном периоду екслибриса, од XV до XVIII века, када је већина екслибриса садржала хералдичке мотиве (Мустеданагић, 2011, стр. 20). Наручиоци оваквих екслибриса били су племство, верски поглавари и владари. Марко Ђурковић Сервијски био је племић и српски добротвор из Новог Сада.

Слика 3. Марко Ђурковић
Сервијски

Слика 4. Аврам Максимовић.

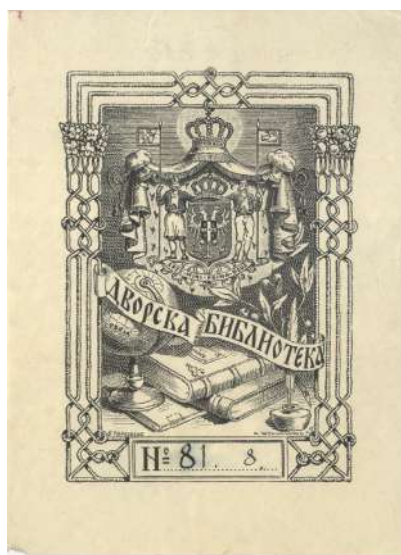
Слика 6. Библиотека српске
православне општине у Шибенику.

Слика 5. Петар II Петровић Његош.

Слика 7. Екслибрис
Обреновића из око 1870.

Слика 8. Дворска библиотека,
Краљ Петар I Карађорђевић.

Овај екслибрис је по мишљењу Дурковића Јакшића најстарији познати екслибрис код Срба (Дурковић Јакшић, 1974, стр. 62). Екслибрис са натписом и хералдичким мотивима урадио је бакрорезном техником бечки уметник Јохан Ернст Мајнсфелд. Једини сачувани примерак налази се у Патријаршијској библиотеци у Београду и до данас је остао најстарији познати српски екслибрис.

Средином XIX века код Срба почињу да се појављују штампани књижни листићи. Екслибрис који је представљен са две фотографије припада Авраму Максимовићу, знаменитом Сомборцу, православном свештенику и аутору првог српског приручника о пчеларству (сл. 4). Типичан је пример штампаних типографских екслибриса и садржи само штампани текст без других садржаја.

Екслибрис рађен за црногорског владикау Петра II Петровића Његоша (1813–1851), настао 1830. године (сл. 5), најстарији је штампани типографски екслибрис код Срба. Екслибрис Библиотеке српске православне општине у Шибенику основане 1834, такође једноставног типографског решења, Дурковић Јакшић сврстава, заједно са Његошевим, у два најстарија штампана српска екслибриса. Једноставан флорални и геометријски орнамент на оба листића граде оквир у коме се налази кратак текст (сл. 6).

Дворска библиотека је представљена са два оригинална екслибриса и једном фотографијом. Оригиналан је екслибрис Обреновића из око 1870, који је био у употреби до 1882. године (сл. 7). На грбу се налази лента са геслом династије (*Tempus et meum jus*). Варијанту екслибриса после проглашења краљевине 1882. можемо видети на фотографији која је урађена у 1 : 1 формату. Грб у овој варијанти има двоглавог орала који носи штит, испод кога је ћирилична верзија гесла: „Време и моје право” (Осић, 1995, стр. 14).

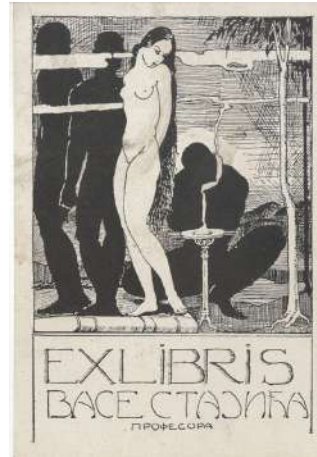
Екслибрис Дворске библиотеке Карађорђевића из времена владавине краља Петра I (1903–1918), аутора архитекте Бранка Таназевића (1876–1945), штампан је у Државној штампарији (сл. 8). Главни мотив екслибриса је грб Карађорђевића са познатим хералдичким симболима. Штит испред двоглавог орла на коме је крст са уписаном годином 1804. и четири оцила придржавају једном руком два чувара штита који су представљени као устаници из Првог српског устанка са устаничким заставама у другој руци. Базу грба чини лента са уписаним геслом *Бој ми је прва нага*, на латинском језику (*Spes mihi prima Deus*), која је смештена у преплет од љиљана. Читаву композицију грба уоквирује павиљон са плаштом као симбол краљевске моћи. Доњу зону екслибриса заузимају две књиге, глобус са натписом *Србија* и мастионица са гушчијим пером и стабљиком љиљана са пупољцима, вероватно као симболима знања и библиотеке.

Највећи део збирке чине сликовни екслибриси XX века који су већином настали педесетих и шездесетих година. Упоредо са интересовањем Дурковића Јакшића за екслибрис, дошло је и до полета у њиховој продукцији. Улога уметника више није ограничена хералдичким правилима и екслибрис постаје уметничко дело малог формата остварено неком од графичких техника. Поред утицаја уметничких праваца XX века, изглед екслибриса у значајној мери се формирао кроз однос наручиоца и уметника.

Збирка Дурковића Јакшића богата је примерцима који осим уметничке имају вредност и као артефакти који се везују за значајне личности из уметности, науке и политике. Ту су екслибриси: Милана Решетара (1860–1942), лингвисте и историчара књижевности, Милана Јовановића Стојимировића (1898–1966), правника и политичара, Васе Стајића (1878–1947), књижевника и филозофа (сл. 10), др Александра Цинцар Марковића (1889–1947), правника и политичара (сл. 11), Димитрија Митриновића (1887–1953), филозофа и

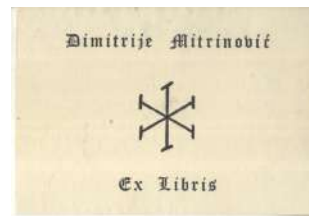
Слике 9а и 9б.
Милутин Стефановић.

Слика 10. Васа Стајић.

Слика 11. Александар Цинцар Марковић.

Слика 12. Димитрије Митровић.

Слика 14. Миленко Веснић.

Слика 13. Виктор Новак.

Слика 15. Ђоко Мазалић.

Из Збирке екслибриса Љубомира Дурковића Јакшића у Народној библиотеци Србије.

песника (сл. 12), Виктора Новака (1889–1977), историчара и професора универзитета (сл. 13), Миленка Веснића (1863–1921), политичара и дипломате (сл. 14), Ђока Мазалића (1888–1975), сликара и професора (сл. 15), Јосипа Броза Тита (1892–1980), политичара (сл. 16), Сергеја Смирнова (1877–1958), архитекте и инжењера (сл. 17), Станислава Кракова (1895–1968), књижевника и редитеља (сл. 18), Герхарда Гезмана (1888–1948), немачког слависте, фолклористе и професора на Немачком универзитету у Прагу (сл. 19) и др.

Два књижна листића непознатог уметника урађена за академика и универзитетског професора Милутина Стефановића у две боје издвајају се по успешном решењу (сл. 9). Приказују ефектно урађен мотив девојке у седећем положају, обучене у широку хаљину и удубљену у читање књиге. Једноставност линија, чисте боје у контрасту са тамном позадином и дизајн слова дају атмосферу арт декоа.

Албум број II до сада није представљен научној јавности. Испуњен је са 73 оригинална екслибриса, од којих четири имају и дупликате. Сви књижни листићи су радови пољских аутора за пољске наручиоце. Познате су везе Љубомира Дурковића Јакшића са Пољском, где је боравио од 1932. до 1940. као стипендиста Пољске православне цркве. Дурковић Јакшић је у Пољској студирао, магистрирао и докторирао, па не изненађује велики број пољских екслибриса у збирци. Албум број II испуњен је колекционарским примерцима и по њиховој очуваности види се да никада нису били налепљени у књизи. Раст интересовања за екслибрис, нарочито после Другог светског рата, довео је до појаве колекционарских примерака који нису коришћени на књизи, већ су размењивани међу колекционарима. Половину екслибриса који се налазе у другом албуму штампало је пољско предузеће Dom Książki (Кућа књиге), које се бавило антикварном продајом књига. Ово предузеће је штампало пригодне екслибрисе поводом јубилеја везаних за књигу, штампарство и значајне личности и институције пољске културе. Према годинама јубилеја и једној сачуваној коверти која се затекла у албуму, а коју је Дурковић Јакшић добио из Познања, види се да је екслибрисе добијао из Пољске шездесетих и седамдесетих година XX века. Можемо видети екслибрисе посвећене манифестацији Дани Вроцлава 1962, 1963, 1964, 1966, 1967. године (сл. 20).

Ту је екслибрис поводом 1.000 година Пољске државе, 966–1966, затим 600 година пољског књижаства 1364–1964, а заступљени су бројни лични екслибриси, као и екслибриси пољских културних институција. Издвајају се књижни листићи Владислава Дабровског (1884–1970), познатог пољског књиговесца, вајара, фотографа и сликара и пољског колекционара екслибриса и културног радника Феликса Вагнера (1907–1992).

Владислав Дабровски, библиофил и власник велике библиотеке у Паризу, у Збирци Дурковића Јакшића заступљен је са три занимљива екслибриса које су радили пољски уметници који су емигрирали и живели у Француској. Екслибрис са отвореном књигом у којој је сунце са планинским пределом и латинском изреком (*Excelsa Semper Optima*) *Og najvišiej uwiek do najboliej* израдио је сликар и графичар Константин Брандел (1880–1970), 1946. године, и био је намењен за књиге које је Дабровски поклањао (сл. 21). Други екслибрис, који приказује Дабровског у књиговезачком раду за радним столом на коме се налази преса, био је намењен за књиге у личној библиотеци и дело је сликара Францишека Прохаске (сл. 22). У другом плану овог приказа налази се сирена са мачем и штитом, заштитница Варшаве и лађа, симбол Париза (Kalczyńska, M. 1995, стр. 247). Трећи екслибрис, који се не помиње у тексту пољског библиолога Марије Калчињске о Владиславу Дабровском (сл. 23), има хералдичке елементе. На малом острву са цвећем постављен је штит са кацигом и лентом, на коме је књиговезачка преса и две отворене књиге, а у другом плану се налазе

Слика 16. Јосип Броз Тито.

Слика 17. Сергеј Смирнов.

Слика 18. Станислав Краков.

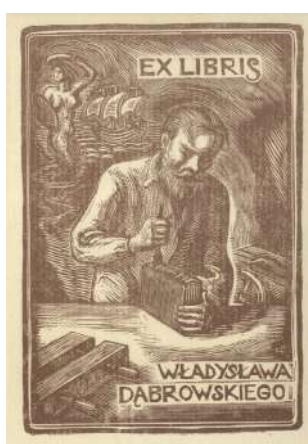
Слика 19. Герхард Газеман.

Слика 20. Дани Вроцлава.

Слика 21. Владислав Дабровски.

Слика 22. Владислав Дабровски.

Слика 23. Владислав Дабровски.

Слика 24. Феликс Вагнер.

Из Збирке екслибриса Љубомира Дурковића Јакшића у Народној библиотеци Србије.

поменути симболи Париза и Варшаве, сирена и лађа. Иницијали F. P. у доњем десном углу књижног листића показују да је Францишек Прохаска аутор и овог екслибриса.

Феликс Вагнер, пољски колекционар и титулар бројних екслибриса, у Збирци Дурковића Јакшића привлачи пажњу својим примерком књижног листића са темом из античке митологије (сл. 24). На црној позадини приказана је нага фигура Пана који свира у фрулу и нимфе која игра. Пан, једини бог грчког пантеона који је смртан, поред еротског набоја приказане сцене има и, често на екслибрисма приказивану, симболику пролазности живота.

Збирка екслибриса др Љубомира Дурковића Јакшића настала је као део широког интересовања за феномен књиге (Дурковић Јакшић, 1996, стр. 11). Заједно са посебним отиском његовог првог и најзначајнијег рада о екслибрису, који је саставни део збирке, представља својеврстан буквар српског и југословенског екслибриса. Одабрани екслибриси из збирке репродуковани су у најзначајнијим текстовима и монографијама наших екслибриста и истраживача који се баве историјом српског екслибриса. Осим Љубомира Дурковића Јакшића, значајне радове о екслибрису са репродукцијама из Збирке Љубомира Дурковића Јакшића објавили су: Часлав Оцић, Лидија Мустеданагић и Душан Салатић (Мустеданагић, 2011; Осић, 1995; Салатић, 2017).

Утихнула је и проредила се страст према књигама у данашње време и библиофилија нема бројне следбенике. Страст према књизи је данас у доброј мери ишчезла и код нових генерација је преусмерена на друге медије дигиталног доба. Збирка екслибриса Љубомира Дурковића Јакшића настала је као плод колекционарске страсти и упорности, али и као извор за истраживање, у напору да се ова област графичке уметности осветли у контексту настанка, развоја, значаја и уметничке вредности. Дурковић Јакшић је објавио два историјска прегледа о пореклу и настанку протоекслибриса и екслибриса, а сакупљена збирка му је помогла да истражи екслибрис XIX и XX века код Срба. На посвети приликом њеног уручења Народној библиотеци Србије остао је позив да се настави са прикупљањем ове врсте сликовне грађе. Могло би се рећи да је апел Дурковића Јакшића да се библиотекарима и историчарима уметности више посвете проучавању овог феномена имао одјека. Последњих тридесет година објављен је низ изузетних монографија и студија о екслибрису. Такође, организовано је више изложби са квалитетним каталозима. Председник Екслибрис друштва Војводине Душан Салатић поклатио је 2011. Народној библиотеци Србије осамдесет екслибриса уметника који су учествовали на Првом међународном конкурсy Друштва одржаном 2009. године. Такође, треба издвојити тридесет екслибриса Босилке Кићевац, који се налазе у њеној уметничкој заоставштини, коју чини око 2.000 дела, а коју су 2021. Народној библиотеци поклатили њени наследници Ана Поповић Бодрожа и др Бојан Поповић.

Двадесет пет година од смрти истакнутог књигољупца и књигозналца Љубомира Дурковића Јакшића повод је да се ова збирка представи посебним текстом. Збирка екслибриса Љубомира Дурковића Јакшића чува се у Графичкој збирци Одељења посебних фондова Народне библиотеке Србије и представља прворазредан и незаобилазан извор за истраживаче екслибриса.³

³ Албуми са екслибрисима Љубомира Дурковића Јакшића чувају се у Фонду графичких мапа у оквиру Графичке збирке Народне библиотеке Србије под сигнатуром ГМ 255/1 и ГМ 255/2.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

1. Збирка екслибриса Љубомира Дурковића Јакшића, Графичка збирка Народне библиотеке Србије, сигн. ГМ 255/1 и ГМ 255/2.
2. Gavarić, D. (2007). Ljubomir Durković Jakšić. U: Rastko Ćirić (prir.), *Zbornik o ekslibrisu* (48–51). Beograd: Ekslibris društvo Beograd: Fakultet primenjenih umetnosti: Kotur i ostali.
3. Дурковић Јакшић, Љ. (1967). Прилог проучавању екслибриса код Срба. *Зборник – Музеј примењене уметности*, књ. 11, 75–84.
4. Дурковић Јакшић, Љ. (1974). Екслибрис Марка Сервијског (Прилог историји српског екслибриса), *Библиотекар*, год. 26, св. 4–6, 59–63.
5. Дурковић Јакшић, Љ. (1980). Почетак српског екслибриса, *Археографски прилози*, св. 2, 17–31.
6. Дурковић Јакшић, Љ. (1996). *Основи науке о књизи*, Београд, Библиотека града Београда: Желнид.
7. Žino, V., Kršić B., Knežević I. (prir.) (1995). *Vlasnici ekslibrisa / Ex-libris & their Owners*. Svet ekslibrisa / The World of Ex-libris, Beograd: Ekslibris društvo Beograd.
8. Žino, V., Kršić B., Knežević I. (prir.) (1995). *Istorijska retrospektiva I / A historical retrospective I*. Svet ekslibrisa / The World of Ex-libris, Beograd: Ekslibris društvo Beograd.
9. Žino, V., Kršić B., Knežević I. (prir.) (1995). *Istorijska retrospektiva II / A historical retrospective II*. Svet ekslibrisa / The World of Ex-libris, Beograd: Ekslibris društvo Beograd.
10. Краут, В. (1995). *Жиноу у часи*, Београд, Народни музеј.
11. Munitić, R. (2007). Ekslibris i kako ga čitati, U: Rastko Ćirić (prir.), *Zbornik o ekslibrisu* (343– 347). Beograd: Ekslibris društvo Beograd: Fakultet primenjenih umetnosti: Kotur i ostali.
12. Мустеданагић, Ј. (2011). *Прича о екслибрису*, Нови Сад, Музеј Војводине.
13. Nieć, G. (2012). Antykwariaty przedsi Antykwariaty Przedsiębiorstwa Państwowego „Dom Książki” w latach 1951–1989 w świetle polskiej prasy księgarskiej, 137–171.
14. Обровачки, Љ. (2000). Из фондова Народне библиотеке Србије: збирка Екслибриса Љубомира Дурковића Јакшића, *Гласник Народне библиотеке Србије*, 517.
15. Očić, Č. (1995). Ekslibris u jugoslovenskim zemljama. U: *Jugoslovenski ekslibris, Svet ekslibrisa / The World of Ex-libris*, Beograd: Ekslibris društvo Beograd, 8–23.
16. Ćirić, R. (2007). Reč priređivača. U: Ćirić, R. (prir.). *Zbornik o ekslibrisu* (8–9). Beograd: Ekslibris društvo Beograd: Fakultet primenjenih umetnosti: Kotur i ostali.
17. Salatić, D. (ur.) (2009). *Prvi međunarodni konkurs Ekslibris društva Vojvodine*, Novi Sad: Ekslibris društvo Vojvodine.
18. Салатић, Д. (2017). *Власници екслибриса у Србији*, Нови Сад: Екслибрис друштво Војводине.

Електронски извори:

Kalczyńska, M. (1995). Władysław Dąbrowski (1884–1970) – mistrz sztuki książki, społecznik i patriota w Paryżu / Преузето са:

<https://pau.krakow.pl/pkhn-pau-X-2010-14/> Датум приступа: 19. 11. 2022.

Славен Попара

Slaven Popara
National Library of Serbia
Belgrade

THE COLLECTION OF BOOKPLATES OF LJUBOMIR DURKOVIĆ JAKŠIĆ IN THE NATIONAL LIBRARY OF SERBIA

Summary: On the occasion of the opening of the new building of the National Library of Serbia in 1973 (borough of Vračar, Belgrade), Ljubomir Durković Jakšić, PhD, made a present in the form of his exceptionally valuable personal collection of bookplates. The two albums in question contain the originals and the photographs of the Serbian, the Yugoslavian, and the Polish ex libris of the 19th and 20th centuries. The green-coloured stamp albums, entitled *The Collection of Ex Libris of Ljubomir Durković Jakšić, PhD*, made in gold printing and labeled with Roman numbers of I and II, respectively, featuring 33 cm in length and 22 in width, contain 16 sheets each. The albums are inserted with the total of 185 original ex libris pieces, of which 15 are duplicates, with 1 vignette, and with 18 photographs featuring ex libris and super ex libris. Dr. Jakšić would supplement his collection with photos of ex libris, proto ex libris, and super ex libris that he found significant, but there was no possibility of obtaining original pieces. He considered his collection as small but significant, given that it was the first collection of ex libris in the then Yugoslavia. It came into existence as a result of his interest into researching and collecting ex libris, and it represents an extraordinary value due to the rarity and the artistic value of the items collected. In addition, it is rich in items that have a value as artifacts associated with prominent figures from the world of art, science, and politics. With regard to that, there are ex libris pieces of the following: Milan Rešetar (1860-1942), linguist and literary historian; Milan Jovanović Stojimirović (1898-1966), attorney at law and politician; Vasa Stajić (1878-1947), writer and philosopher; Aleksandar Cincar Marković, PhD (1889-1947), attorney at law and politician; Dimitrije Mitrinović (1887-1953), philosopher and poet; Viktor Novak (1889-1977), historian and university professor; Milenko Vesnić (1863-1921), politician and diplomat; Đoko Mazalić (1888-1975), painter and professor; Josip Broz Tito (1892-1980), statesman; Sergej Smirnov (1877-1958), architect and engineer; Stanislav Krakov (1895-1968), writer and director; Gerhard Gesemann (1888-1948), German Slavic studies scholar, folklorist and professor at the German University of Prague etc. In addition, this collection emerged out of Dr. Jakšić's comprehensive interest for the phenomenon of book. Together with the special edition of his first and foremost paper on ex libris, which is an integral part of the collection, it is a sort of spelling book of the Serbian and the Yugoslavian ex libris. The select ex libris from the collection can be found as reproductions in the most important texts and monographs of our ex libris experts and researchers into the history of the Serbian ex libris. Apart from Dr. Jakšić, the authors such as Časlav Očić, Lidija Mustedanagić, and Dušan Salatić published some significant papers on ex libris featuring the reproductions from the collection. The 25th anniversary of Dr. Jakšić's death marks an occasion for this collection to be presented through a special text. This collection is kept in the Graphic Collection of the Department of Special Holdings of the National Library of Serbia and it represents an indispensable source for any ex libris researcher.

Преузето: 24. октобра
Корекције: 14. новембра
Прихваћено: 22. новембра